

**MARIAN SASU – PRIMUL REVIZOR ȘCOLAR ROMÂN AL
JUDEȚULUI ALBA DUPĂ UNIREA DIN 1918.
BIOGRAFIE ȘI PROFESIUNE OGLINDITE ÎN PAGINILE
REVISTEI *AMICUL ȘCOALEI***

Carmen STÎNEA

Studiul de față are drept obiectiv prezentarea activității, desfășurate în județul Alba, în domeniul învățământului primar, în perioada 1919-1930, de către Marian Sasu, primul revizor școlar român de după Marea Unire, numit la conducerea Revizoratului Școlar Alba la data de 1 mai 1919¹. Deși perioada mai sus-menționată, în ceea ce privește promovarea învățământului primar românesc se identifică practic cu numele lui Marian Sasu, actualmente această personalitate este cvasi-necunoscută.

Marian Sasu s-a născut la data de 27 mai 1881 în orașul Aiud. Urmează școala primară în orașul natal și la Blaj. Tot la Blaj va absolvi Gimnaziul și Preparandia, obținând diploma de învățător în anul 1901. A funcționat în primul an ca învățător în Aiudul de Sus, cinci ani în Roșia Montană, 12 ani în Bucium Șasa, iar între anii 1918-1919, la Gădălin, județul Cluj. La 1 mai 1919 este numit revizor școlar, primul revizor școlar român al județului Alba, funcție în care a activat până la data de 1 mai 1930, când este transferat la cerere ca revizor școlar al județului Cluj². Aici a funcționat până la 1 aprilie 1936, data la care se pensionează. Moare la 9 ianuarie 1937³.

¹ Administrația școlilor primare din județul Alba a fost preluată de sub tutela maghiară la data de 3 aprilie 1919 de către subprefectul Vasile Ciura și subrevizorul Iosif Marian, care a stat la conducerea Revizoratului până la data de 1 mai a aceluiași an, fiind înlocuit de la acea dată cu Marian Sasu; conf. Sasu 1932, p. 35.

² A existat un moment de răscruce în activitatea profesională a lui Marian Sasu, moment „denunțat” cu amărăciune în *Amicul Școlărilor*: „[...] Iubiții colegi și onorații cetitori ai acestei reviste vor fi auzit poate că subsemnatul a fost transferat lunile trecute la Cluj [...] să știe astăzi, că transferarea din Cestiune, pe care nici când n-am cerut-o zic s-a făcut tot în urma intrigilor și agitațiilor confesionale, puse la cale de către oameni, cari n-au alta mai bun a face, decât a ațâța și alimenta ura dintre frați. Și îmi iau voie a întreba acum pe toți, cei ce cunosc bine trecutul și prezentul meu, să spună cu ce m-am făcut eu cândva vinovat față de oricine și orice, că am fost și sunt fiu credincios al bisericii mele unite? Superioritatea mea școlară a revenit în scurtă vreme asupra respectivului ordin de transferare [...]”. Transferul a avut totuși loc, însă mult mai târziu (1930), la cererea lui Marian Sasu și, evident, nu din motive confesionale; vezi Sasu 1926a, p. 241-243.

³ *Școala Albei*, nr. 1, 1937, p. 1-2.

De numele lui se leagă apariția și evoluția revistei pedagogice, *Amicul Școalei*⁴, existența acesteia depinzând de implicarea, inclusiv financiară, a lui Marian Sasu (după retragerea lui la pensie, revista nu a mai apărut). În afară de acest periodic, Marian Sasu a mai tipărit următoarele lucrări: *Învățământul primar din județul Alba*, 1919-1930, fasc. I, Cluj, Tipografia Anca, Chiriaș Gal Iosif, monografia școlii din Bucium-Șasa, două piese de teatru: *Befia e cel mai mare rău*, *Bani albi pentru zile negre*, trei manuale școlare: geografia județului Alba, un abecedar și o carte de citire pentru clasa a II-a⁵.

Întrucât Marian Sasu a fost desemnat la conducerea Revizoratului școlar într-un an de răscruce, se impune să facem o scurtă trecere în revistă a situației educației românești înainte și după anul de grație 1918, întrucât acest an înseamnă pentru învățământul românesc din Transilvania o adevărată poartă de trecere între două lumi, două epoci totalmente distincte din punct de vedere cultural, istoric și social-politic. La data la care Marian Sasu va prelua postul respectiv, situația învățământului primar din județul Alba era următoarea, din punct de vedere statistic: 54 școli primare de stat (137 învățători), o școală comunală (un învățător), 8 școli romano-catolice (13 învățători), 80 școli greco-catolice (89 învățători) și 87 școli ortodoxe (98 învățători), 7 școli reformate (10 învățători), 13 școli evanghelice luterane (18 învățători), o școală unitariană (un învățător), o școală evreiască (un învățător) și o școală particulară, a Reuniunii Femeilor Române din Abrud (2 învățătoare)⁶.

În școlile primare de stat, înainte de anul 1918, limba de predare era limba maghiară. În școlile confesionale ortodoxe și greco-catolice se folosea ca limbă de predare limba română, iar școlile erau susținute în totalitate de către Biserică. Programă analitică a școlilor confesionale nu se deosebea foarte mult de cea a școlilor primare de stat (modelul utilizat era bineînțeles cel maghiar), materiile predate fiind următoarele: religie - 3 ore pe săptămână, limba română - 5 ore și jumătate, limba maghiară - 13 ore, aritmetică și geometrie - 5 ore, istoria și constituția patriei - o oră și jumătate, științe naturale, fizică și chimie - o oră și jumătate, cântări - o oră, desen - o oră, gimnastică - o oră, lucrul manual și economia - o oră după amiază⁷.

⁴ A mai existat în Transilvania o revistă pedagogică cu acest nume. Ea a apărut la Sibiu între anii 1860 - 1865 sub redacția lui Visarion Roman; vezi Popeangă 1966, p. 74.

⁵ Niciuna din aceste lucrări nu este semnalată în *BRM*. Recenzii sumare sau simple semnale vezi *Amicul Școalei*, nr. 24, 1925, p. 7; nr. 7, 1927, p. 52-53; nr. 15-16, 1928, p. 127; nr. 8, 1932, p. 115-117.

⁶ Sasu 1932, p. 26.

⁷ *Ibidem*, p. 30.

Ca învățători în cadrul școlilor confesionale românești activau persoane pregătite în acest domeniu, însă, în foarte multe cazuri, preotul ori cantorul bisericii îndeplineau și atribuțiunile învățătorului. Situația învățământului se va agrava și mai mult după izbucnirea primului război mondial când mulți dintre învățători au plecat pe front, iar școlile au fost închise sau funcționau cu învățători suplinitori⁸.

Intrând în noua epocă istorică, dezideratul principal al învățământului a fost unificarea celor patru sisteme educaționale existente: cel maghiar din Transilvania, vechiul sistem românesc din România, cel austriac din Bucovina și cel rusesc din Basarabia, fără însă a se ține cont de realitățile social-cultural-economice diferite din cele patru provincii. Onisifor Ghibu, „unul din arhitecții noii orientări a școlilor transilvănene”⁹ susținea unificarea, însă era împotriva grăbirii acestui proces:

„Trebuie să avem răbdare până ce din cele patru organizații școlare, câte avem astăzi în țara întreagă, ca zestre a unui trecut vitreg, se poate face un singur întreg, sănătos în temelii și în toate încheieturile lui. Să lucrăm în fiecare clipă pentru unificare, dar să n-o forțăm împotriva firei lucrurilor”¹⁰.

Legea din 24 iulie 1924 care a etatizat și prelungit învățământul primar la 7 ani, adăugând trei ani complementari celor patru anterior obligatorii în Vechiul Regat a fost primită cu destulă reticență de către transilvăneni, unul dintre motive fiind renunțarea la tutela celor două Biserici care au protejat sute de ani școala românească transilvăneană. Astfel, personalități marcante transilvănene (mitropolitul ortodox al Transilvaniei, Nicolae Bălan, episcopul unit, Hossu și Vasile Goldiș, membru marcant al Partidului Național și primul șef al Resortului de Culte și Instrucțiune Publică al Consiliului Dirigent) au protestat față de etatizarea școlilor confesionale ortodoxe și unite din Transilvania¹¹, protest depășit din moment ce legea va intra în vigoare, fiind modificată parțial în anii 1934 și 1937¹².

⁸ Amănunte referitoare la situația școlilor primare din județul Alba înainte de 1918 vezi Sasu 1932; Albu 1971, p. 95-101; Giurgiu 1994, p. 367-375; Giurgiu 1998, p. 427-437.

⁹ Livezeanu 1995, p. 186.

¹⁰ Onisifor Ghibu, *De vorbă cu învățătorimea din Ardeal*, în *Prolegomena*, p. 322, apud Livezeanu 1995, p. 186.

¹¹ Livezeanu 1995, p. 61.

¹² Reorganizarea învățământului primar va începe însă cu adevărat odată cu legea din 24 iulie 1924, modificată parțial în 1934 și 1937. El constituie prima treaptă a învățământului și cuprinde următoarele tipuri de școli: 1. școli primare propriu-zise, 2. școli și cursuri de adulți, 3. școli și clase speciale pentru copiii cu probleme. Învățământul primar se putea preda în școli publice, școli particulare, autorizate de Stat și în familie. Se introduce învățământul obligatoriu: pentru copiii în vârstă de 5-7 ani, în școlile pentru copii mici,

Deși începută într-o notă optimistă, activitatea de revizor a lui Marian Sasu va întâmpina în curând o serie de dificultăți, generate de greutățile cu care învățământul românesc, în general, după Unirea din 1918, se confrunta: starea precară a localurilor de școală, frecvența redusă a școlarilor, slaba salarizare ori slaba pregătire a personalului didactic, lipsa manualelor etc.

Revelator pentru înțelegerea tuturor demersurilor făcute de către Marian Sasu pentru depășirea acestor obstacole și pentru promovarea învățământului primar românesc, rămâne revista *Amicul Școlii*, periodic de al cărui destin, numele lui Marian Sasu rămâne legat indisolubil¹³. Subintitulată „Revistă pedagogică, culturală, socială”, *Amicul Școlii* apare săptămânal la Aiud (1925-1930) sub directa îngrijire a lui Marian Sasu și a colaboratorilor permanenți ai acestuia: Ion Aldea, Ioan Raica, Vasile Zdrenghia, învățători din județul Alba, iar între anii 1930 – 1935 la Cluj. Scopul acestei reviste este dezvăluit în primul număr în articolul „Cuvânt către onorații cetitori”, articol semnat de Marian Sasu. Aceasta

„[...] n-are pretenția de a fi o revistă prin excelență pedagogică. Misiunea aceasta superioară o lăsăm pe seama altor publicații. Tot ce dorim e să avem și noi o modestă tribună liberă pe care o poate urca tot cel ce are un gând curat de împărtășit și [...] să fie o oglindă a nivelului intelectual și a preocupărilor care frământă generația actuală a învățătorilor din acest județ”¹⁴.

Într-adevăr, această revistă, prin intermediul lui Marian Sasu s-a focalizat asupra tuturor problemelor legate de școala primară românească, prezentându-le și încercând să le soluționeze. Câteva din acestea vor reveni cu obstinație în paginile revistei, nelipsind practic din niciun număr al periodicului de-a lungul celor 10 ani de apariție: statutul, salarizarea și, implicit, condiția materială a învățătorilor și frecvența școlarilor. (N-am putut să nu remarc actualitatea acestor probleme după aproximativ 80 de ani n. a.).

pentru copiii în vârstă de 7-16 ani împliniți, în școli primare, pentru tinerii în vârstă de 16-18 ani în școli sau cursuri de adulți. Erau scutiți de obligativitate: copiii care erau pregătiți în familie sau școli particulare; copiii ai căror părinți nu stăteau mai mult de 60 de zile într-o localitate; copiii cu probleme fizice sau psihice; copiii cu boli infecțioase. Școlile nu erau mixte. Existau școli de fete și școli de băieți, însă, dacă elevii nu erau în număr suficient se organizau școli mixte. Întreținerea învățământului primar era în sarcina comunelor. Statul contribuia numai cu salarizarea personalului didactic; pentru amănunte vezi Popescu-Spîneni *et alii* 1938, p. 443-482, p. 467-471.

¹³ Pentru amănunte despre acest periodic, vezi Divricean (Sîunea) 2000, p. 131-138.

¹⁴ Sasu 1925a, p. 1.

Venit la conducerea Revizoratului după o experiență de 18 ani la catedră, Marian Sasu încearcă și uneori chiar reușește să vină cu soluții pentru situația în care se zbate învățătorimea, deoarece condiția materială a acesteia, în noua epocă istorică nu face salturi spectaculoase față de epoca precedentă, iar locul învățătorului în societatea rurală nu s-a schimbat prea mult. Învățătorul trăiește modest (încercând să fie decent), în cadrul unei comunități care, de cele mai multe ori nu-l acceptă, și nu-i înțelege demersurile. Despre soarta învățătorului înainte de 1918, revelatoare ni s-au părut următoarele cuvinte:

„[...] era intelectualul cel mai nesocotit al societății și al statului. Redus la minimum de salariu dintre toți funcționarii, mai era și supusul tuturor: al protopopului, preotului care era și directorul școlar, notarului, inspectorului și poporului [...]”¹⁵.

De subliniat este faptul că, după 1918, sub stăpânire românească, situația învățătorilor nu se ameliorează, clădirile școlilor, acolo unde există, nu sunt îngrijite, iar frecvența școlarilor lasă mult de dorit. Se constată, cu amărăciune, de către inspectorii școlari, că în satele românești, acolo unde există școală românească, maghiară și săsească, cea românească este foarte ușor de găsit: de obicei, la marginea satului, într-o stare deplorabilă, prost administrată, lipsită de cărți și de mobilier. De la învățătorul trimis într-o astfel de școală, de obicei tânăr și entuziast¹⁶, se așteaptă imposibilul: să atragă copiii la școală (într-o societate, preponderent rurală în care învățătorul este privit ca inamicul nr. 1 ce nu mai permite ca elevii să fie folosiți la muncile câmpului), să-i învețe carte, să-i antreneze în diverse activități, să fie model absolut în ceea ce privește comportamentul, îmbrăcămintea, limbajul etc. Foarte mulți dintre ei însă eșuează, cauzele fiind multiple și variate, primând evident salariul modest. Datorită slabei

¹⁵ Sighișoreanu 1925, p. 1-3.

¹⁶ Pentru că ni s-a părut extrem de sugestiv portretul învățătorului tânăr, aflat la început de drum în cariera de dascăl, creionat în ziarul *Universul* și preluat de *Amicul Școlii*, nr. 26, 1925, p. 5-6, îl redăm în întregime: „Când s-a înfățișat la redacție, voind să-mi vorbească, am crezut că e un elev de liceu, căzut la bacalaureat. Așa de tânăr era și de necăjit. Era însă învățător de câțiva ani într-o comună din județul Bălți, învățător harnic, entuziast și mai ales dornic de o activitate stăruitoare disciplinată și mereu susținută a învățătorilor, care să propovăduiască cuvântul bun al școlii fără alte amestecuri. [...] Iar când jenat, l-am întrebat dacă-i bolnav, tânărul dascăl mi-a răspuns, că e insuficient hrănit. Cu 1700 lei pe lună nu poate să trăiască: are părinți de ajutat, are frați mai mici pe care îi ține în școli; trebuie să cheltuiască cu drumurile la cercurile culturale; trebuie să plătească la gazdă. Cu 69 de lei pe zi, nu poate să împlinească toate aceste nevoie [...]” (De vorbă cu un învățător).

salarizări, învățătorii trăiesc adevărate drame. În acest sens redăm următoarea știre publicată în anul 1925 în *Amicul Școlii*:

„Încrestăm și noi cu inima strânsă de durere cazul, că la Baia Mare a murit de foame [...] în zilele aceste învățătorul român Vasile Cosma, după 36 de ani de serviciu în învățământ. Nefericitul dascăl - martir primea o pensie de 140 lei, dintre care 112 lei îi cheltuia pe tren, când se ducea la Gibou să-și ridice pensia”¹⁷.

Situația persistă și în anul 1930:

„Învățătorul Florea Ion din comuna Întorsătura Buzăului și-a pus capăt zilelor spânzurându-se. Asupra sinucigașului s-a găsit o scrisoare adresată unei colege și din care rezultă că Florian și-a pus capăt zilelor din cauza mizeriei. El declară că nu primise salariul de multă vreme și nu avea ce mânca”¹⁸.

De asemenea, datorită faptului că din anul 1925 se instituie obligativitatea frecventării școlii (în acest sens, dascălii fiind nevoiți să apeleze la amenzi), învățătorii vor fi puși într-o situație extrem de ingrată, intrând în conflict direct cu țăranii. Astfel, o știre preluată din revista *Lamura*, semnată de Nechifor Crainic dezvăluie o realitate șocantă: învățătoarea Ștefania Georgescu din comuna Mărgăritești este ucisă de către țăranii, din cauza amenzilor date părinților care și-au retras copiii de la școală¹⁹. Spicuim și alte știri ce acum, din perspectivă contemporană, par incredibile: învățătorul Petru Petringenaru din satul Vâltor, comuna Zlatna, relatează faptul că țăranii i-au dat foc la casă, datorită acelorași amenzi²⁰, iar într-un alt sat, nu este precizat numele, sătenii au vrut să arunce în aer cu explozibil, casa unui alt învățător²¹.

Însă, toate aceste probleme nu par să-l descurajeze pe Marian Sasu, el expunând în paginile revistei o adevărată strategie al cărei obiectiv era salvarea învățătorilor din sărăcia cotidiană. Astfel, pentru depășirea dificultăților financiare, Marian Sasu va milita și va izbuti să organizeze o *Cooperativă a învățătorilor* din județul Alba din care învățătorii să se poată aproviziona cu mărfuri bune și ieftine: îmbrăcăminte, rechizite, alimente²².

¹⁷ *Amicul Școlii*, I, nr. 14, 1925, p. 7.

¹⁸ Ierciu 1930, p. 19.

¹⁹ Crainic 1925, p. 4.

²⁰ Petringenar 1926, p. 27.

²¹ Cocișiu 1927, p. 190.

²² Această Cooperativă, înființată în anul 1923, președinte fiind Marian Sasu, era afiliată unei alianțe a Cooperăției Internaționale cu sediul la Londra. În anul 1926 Alianța a

De asemenea, după numeroase apeluri făcute în revistă, reușește să înființeze o *Asociație de înmormântare a corpului didactic primar* din județul Alba, cu scopul de a veni imediat în ajutorul urmașilor membrilor decedați, necesitate stringentă, întrucât în numeroase cazuri, semnalate și în revistă, familiile învățătorilor întâmpinau mari greutăți financiare²³. Din anul 1927, din nou după numeroase apeluri făcute în revistă de același neobosit Marian Sasu, se pun bazele căminului învățătorilor din județul Alba, cămin în care urmau să fie găzduiți copiii învățătorilor din județ, care frecventau școli în Alba Iulia²⁴.

Chestiunea frecvenței elevilor i se pare lui Marian Sasu vitală pentru bunul mers al școlii²⁵. Semnalând situația în câteva din articolele publicate în *Amicul Școlii*, el încearcă să explice cauzele acestui fenomen: țăranii sunt săraci, n-au bani de îmbrăcăminte și rechizite pentru elevi, îi folosesc pe copii, tot din cauza sărăciei, la diverse munci agricole și vine cu propuneri, inedite, în realitatea socială și educativă a timpului: învățătorii împreună cu comitetele școlare să facă o statistică a celor nevoiași, care n-au bani de îmbrăcăminte și să-i ajute, prin

„[...] toate mijloacele posibile pentru ca să vină într-ajutorul copiilor lipsiți din comună, prevăzându-i cu îmbrăcăminte, cărțile și rechizitele necesare”²⁶;

în ceea ce privește folosirea copiilor la păzitul vitelor, revizorul propune ca sătenii să se asocieze și să plătească un ciurdar, iar în perioada muncilor agricole specifice primăvara și toamna el propune o mini-vacanță economică²⁷. De asemenea, pentru că orele școlare se derulau și înainte de masă și după-masă, copiii având o singură după-masă liberă, joia, Marian Sasu propune să se acorde liberă o zi întreagă, iar aceasta să fie în ziua de târg specifică locului:

transmis un apel Cooperativei Învățătorilor din România de-a sărbători ziua internațională a Cooperăției la 3 iulie; pentru amănunte vezi Sasu 1926b, p. 221-223.

²³ Primul semnal legat de această chestiune apare în revistă în anul 1926. Proiectul de statut pentru Fondul de înmormântare apare în același an, fiind reluat în 1927. Asociația de înmormântare ia naștere la data de 21 mai 1927 în cadrul unei adunări ținute la Sebeș; pentru amănunte vezi Sasu 1927a, p. 95-101; Sasu 1927b, p. 173-174; Sasu 1926c, p. 162-164; Sasu 1926d, p. 175-176.

²⁴ Din anul 1927 încep să se colecteze fonduri pentru acest proiect demarat și susținut cu asiduitate de către Marian Sasu; vezi Sasu 1927c, p. 285-286.

²⁵ Sasu 1925b, p. 1-3; Sasu 1925c, p. 1-4; Sasu 1925d, p. 1-3.

²⁶ Sasu 1925c, p. 2.

²⁷ Sasu 1925e, p. 5.

„[...] pentru Aiud și satele din jur să se statorească zi de vacanță, joia, fiindcă în ziua aceasta se ține târg de săptămână; pentru Uioara și jur, vinerea, pentru Teiuș și jur, miercurea [...]”²⁸.

Îi îndeamnă pe învățători, tocmai pentru a nu se ajunge la situațiile disperate în care țărani au intrat în conflict cu învățătorii, să apeleze la amenzi doar în ultimă instanță, implicându-se mult mai mult în căutarea de astfel de soluții.

Militează pentru organizarea de cercuri didactice, iar apoi publică în paginile revistei rezultatele întâlnirilor periodice ale acestora. Insistă în implicarea învățătorilor în viața culturală a localităților în care locuiesc, propunând ca duminica să fie un bun prilej de întâlnire și de împărtășire a cunoștințelor. Semnalează cu vădită îngrijorare, experiența de-a dreptul dezastruoasă pentru învățământul primar rezultată din folosirea suplinitorilor în locurile vacante:

„[...] Majoritatea celorlalți suplinitori apoi nu sunt de nici o treabă: lipsesc des de la școală, iar cât stau în școală nu fac nici o ispravă, decât că tâmpesc mintea copiilor cu știința lor redusă și metoda prost pe care îl folosesc la predarea materiilor [...] astăzi susțin tare, că decât să se mai aplice învățători ca cei din urmă mai bine să rămână școlile pustii, căci nu va fi paguba așa de mare, ca în cazul când ar fi aplicați [...]”²⁹.

Din anul 1930 Marian Sasu va fi transferat la Cluj, revista *Amicul Școlii*, devenind organul oficial al Revizoratelor și Comitetelor Școlare din județele Alba și Cluj. Cu numărul 1 din anul 1931, revista încetează de a mai fi organul oficial al Revizoratului Alba, iar în numărul 2 din același an, odată cu lansarea *Apelului către învățătoria din județul Cluj*, Marian Sasu va relua cu tenacitate același drum parcurs înainte de anul 1930 la conducerea Revizoratului Alba, în scopul ajutorării învățătorilor.

Întrucât, problemele învățământului primar din județul Cluj, așa cum sunt ele prezentate în paginile revistei începând cu anul 1930, sunt identice cu cele din județul Alba în perioada anilor 1925 – 1930 (și neverosimil de asemănătoare cu problemele actuale ale anului de grație 2010) și demersul inițiat de Marian Sasu este identic. Astfel, primul pas va fi militarea pentru înființarea unei cooperative de credit:

„Vă mărturisesc sincer că mă îngrozesc până în adâncul sufletului meu, când mă gândesc la traiul și viața pe care trebuie să o duceți în astfel de situație penibilă – străini și fără bani – prin satele și așa destul de sărăcicioase ale

²⁸ Sasu 1925d, p. 3.

²⁹ Sasu 1926d, p. 250.

județului nostru. Vă văd milogîndu-vă ca cerșitorii pe la unii și alții din sat, pentru ca să vă țină în cvartir, să vă dea de mâncare sau să vă împrumute cu ceva bani pentru ca să vă puteți acoperi vreuna din multele D-voastră lipsuri [...] eu m-am hotărât ca să viu cu orice preț într-ajutorul acestei învățătorimi năcăjite din județul nostru. Nu mai pot tolera ca această învățătorime care are un rol atât de însemnat în luminarea satelor noastre românești, să se zbată și se chinuiască așa de grozav, în lupta sa pentru existență, fără ca să-i viu pe oarecare cale într-ajutor [...] pentru ameliorarea situației materiale a învățătorimii din acest județ propun să se înființeze imediat o cooperativă de credit sau cu alte cuvinte o bancă populară”³⁰.

Banca se va înființa la 30 ianuarie 1932 sub numele de *Solidaritatea*, proiect de o mare importanță pentru învățători, mai cu seamă că în anul 1932, în urma măsurilor luate de Ministerul Finanțelor, salariile învățătorilor vor fi diminuate, iar în anul 1933 este anunțat, datorită crizei, șomajul a circa 11.931 de învățători, paradoxal, dintr-o „țară eminentemente analfabetă”³¹.

Marian Sasu se va pensiona în anul 1936, punând punct unei cariere cu adevărat impresionante. Studiul de față s-a dorit a fi o rememorare a celui care a fost, pe drept cuvânt, sufletul viu al revistei *Amicul Școlii*, cel care a întreținut cu încăpățănare (uneori cu bani din buzunarul propriu) apariția ei, monitorizând, cu ajutorul acesteia, cu maximă răspundere toate problemele legate de derularea activităților educative, din județul Alba, respectiv județul Cluj.

Marian Sasu, the First Romanian Inspector General from Alba County after the Union of 1918. His Biography and Professional Activity as Mirrored in *Amicul Școlii*

(Abstract)

This study focuses on the biography and professional activity of Marian Sasu, the first Romanian inspector general from Alba County after the Union of 1918. The reason why we consider it useful to evoke this primary schoolmaster is that he is entirely unknown today although during 1919-1935 his name virtually identified with the promotion of Romanian primary education in Alba County.

³⁰ Sasu 1931, p. 2.

³¹ Asemănarea izbitoare dintre ceea ce se petrecea în România anilor treizeci și ceea ce se întâmplă actualmente ne învederează să redăm următorul citat: „Să nu mai permitem nimănui să ne invoce criza economică, ori financiară, ori alte idioții. Cunoaștem și noi scandalurile multe, diverse și execrabile: cunoaștem atâtea hoții mari nesancționate, cunoaștem toată risipa care se face și suntem mereu stropiți cu noroi pe șosele de mașinile oficiale, care numai în interesul obștesc nu se plimbă”; vezi Ionaș 1933, p. 120.

Entering the management of Alba School Inspectorate in 1919, he will face a series of hardships inherent in this new historical period: lack of school buildings, trained schoolteachers, students' absenteeism, lack of school supplies and textbooks. The first measure adopted by Marian Sasu in overcoming these obstacles was to publish a pedagogical periodical, the first one of its kind in Alba County: *Amicul Școalei* (1925-1935).

The magazine focused on presenting all problems faced by the Romanian primary school in Alba County and, at the same time, solutions to solve them. Several of these issues appear obstinately over the ten years when the magazine was published: status, remuneration and, implicitly, the material condition of schoolteachers as well as the students' attendance.

Marian Sasu was the one to come up in the pages of the magazine with a valid approach strategy to these issues. Thus, in order to overcome financial difficulties he struggled to establish the Primary Schoolteachers' Co-operative in Alba County (*Cooperativă a învățătorilor*), the Primary School Didactic Staff Burial Association (*Asociație de înmormântare a corpului didactic primar*) and also a nursery for the children of the primary school teachers working in Alba Iulia. All these projects were to be completed during 1926-1927.

Moreover, he provided solutions to school absenteeism and struggled to organise pedagogic gatherings. He also insisted on the active implication of school teachers in the cultural life of the localities they lived in and combated the excessive presence of supply teachers in education.

Finally, the role Marian Sasu played in the promotion and development of Romanian primary education (1919-1936) was major, with deep implications for the cultural and social life of Alba County.

Abrevieri bibliografice

- Albu 1971 – Nicolae Albu, *Istoria școlilor românești din Transilvania între 1800-1867*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1971.
- Cocișiu 1927 – Toma Cocișiu, „Dramă culturală”, în *Amicul Școalei*, III, 24 - 25, 1927, p. 190.
- Crainic 1925 – Nechifor Crainic, „O mucenică a școlii: Ștefania Georgescu”, în *Amicul Școalei*, I, 27, 1925, p. 4.
- Divricean 2000 – Carmen Divricean, „Reviste pedagogice tipărite în județul Alba (1925-1945) existente în biblioteca Muzeului Național al Unirii”, în *Apulum*, 37/2, 2000, p. 131-138.
- Giurgiu 1994 - Dorin Giurgiu, „Cu privire la situația școlilor din județul Alba în perioada dualismului austro-ungar (1867-1918)”, în *Apulum*, XXXI, 1994, p. 367-375.
- Giurgiu 1998 – Dorin Giurgiu, „Școala românească de ambele confesiuni din comitatul Alba de Jos – factor important în menținerea ființei naționale”, în *Apulum*, XXXV, 1998, p. 427-437.
- Ionaș 1933 – Romul Ionaș, „Tragedia celor 11.931”, în *Amicul Școalei*, IX, 9, 1933, p. 118-120.
- Ierciu 1930 – Ierciu, „Odinioară și acum”, în *Amicul Școalei*, VI, 3, 1930, p. 18-19.
- Livezeanu 1995 - Irina Livezeanu, *Cultură și naționalism în România Mare, 1918-1930*, București, Editura Humanitas, 1995.

- Petringenaru 1926 – Petru Petringenaru, „Mizerii învățătorești”, în *Amicul Școalei*, II, 4, 1926, p. 26-28.
- Popeangă, Vasile 1966 - Vasile Popeangă, *Presa pedagogică din Transilvania 1860-1918*, București, 1966.
- Popescu-Spineni *et alii* 1938 - M. Popescu-Spineni, Iulian Peter, Iosif I. Gabrea „Organizația învățământului în România”, în *Enciclopedia României*, vol. I, București, 1938, p. 443-482, 467-471.
- Sasu 1925a – Marian Sasu, „Cuvânt către cetitori”, în *Amicul Școalei*, I, 1, 1925, p. 1.
- Sasu 1925b – Marian Sasu, „Frecventarea școalei, I”, în *Amicul Școalei*, I, 24, 1925, p. 1-3.
- Sasu 1925c – Marian Sasu, „Frecventarea școalei, II”, în *Amicul Școalei*, I, 25, 1925, p. 1-4.
- Sasu 1925d – Marian Sasu, „Vacanță școlară săptămânală”, în *Amicul Școalei*, I, 27, 1925, p. 1-3.
- Sasu 1925e – Marian Sasu, „Vacanțe regionale”, în *Amicul Școalei*, I, 29, 1925, p. 5.
- Sasu 1926 a – Marian Sasu, „Oameni mici de suflet”, în *Amicul Școalei*, II, 31, 1926, p. 241-243.
- Sasu 1926b – Marian Sasu, „Ziua cooperăției”, în *Amicul Școalei*, II, 28, 1926, p. 221-223.
- Sasu 1926c – Marian Sasu, „Un fond de înmormântare”, în *Amicul Școalei*, II, 21, 1926, p. 162-164.
- Sasu 1926d – Marian Sasu, „Suplinatorii”, în *Amicul Școalei*, II, 32, 1926, p. 249-250.
- Sasu 1927a – Marian Sasu, „Proiect de statut”, în *Amicul Școalei*, III, 12-13, 1927, p. 95-101.
- Sasu 1927b – Marian Sasu, „Adunarea asociației de înmormântare”, în *Amicul Școalei*, III, 22-23, 1927, p. 173-174.
- Sasu 1927c – Marian Sasu, „Căminul învățătorilor din județul Alba”, în *Amicul Școalei*, III, 37, 1927, p. 285-286.
- Sasu 1931 – Marian Sasu, „Apel către învățătorimea din Cluj”, în *Amicul Școalei*, VII, 2, 1932, p. 1-5.
- Sasu 1932 – Marian Sasu, *Învățământul primar din județul Alba 1919-1930*, Cluj, Tipografia Anca, 1932.
- Sighișoreanu 1925 - Al. I. Sighișoreanu, „Dascălul de ieri”, în *Amicul Școalei*, I, 4, 1925, p. 1-3.

Cuvinte-cheie: învățământ, revistă, pedagogie, învățători, județul Alba, perioada interbelică.

Keywords: education, magazine, pedagogy, primary school teachers, Alba County, inter-war period.